
Et farlig hjelpemiddel

TIDLIGERE I TIDSSKRIFTET

JULIE DIDRIKSEN

Tidsskriftet

Maursyre, som finnes naturlig i blant annet maur, har lenge blitt brukt i jordbruket. Den fargeløse væsken beskrives som å ha en litt stikkende lukt, og den kan gi store etseskader hvis håndtert feil. Dette skrev Mjølunes om i utgave 15/1973 (Tidsskr Nor Lægeforen 1973; 93: 1154).

Maursyre: Et farlig hjelpemiddel i jordbruket

Av Olav Mjølunes

Maursyre (Acidum formicum, HCOOH) brukes i dag i store mengder i jordbruket ved nedlegging av silofôr. I 1971 var forbruket 15 600 tonn, som ble levert i konsentrert form (85 %) på i alt ca. 430 000 30-liters plastkanner.



Maursyre har lenge blitt brukt i norsk landbruk. Bildet er tatt på Steinkjer i 1968. Foto: Widerøes Flyveselskap AS / Nasjonalbiblioteket

Maursyren er meget sterkt etsende. Den har således sterkere overflatevirkning enn konsentrert eddiksyre (iseddik). Til tross for det store forbruket av maursyre i jordbruket er det sjelden man hører om skadevirkninger på mennesker, og det er lite å finne i litteraturen om forbrenninger og forgiftninger forårsaket av maursyre. Ramstad, Reier & Skandsen (Ets-skader forårsaket av maursyre (silovæskekonsentrat). Farmakoterapi 1968: 85–90) refererer to pasienter med hudforbrenninger på grunn av maursyre. Den ene av disse fikk også en hemolyse som man antok var forårsaket av syrens overflatevirkning på de røde blodlegemer. Jeg har ikke funnet noen meddelelser i litteraturen om oesophagusskader forårsaket av maursyre.

«Alle 5 pasientene fikk skader i oesophagus»

Ved Haukeland sykehus, Øre-nese-halsavdelingen, har vi i løpet av de siste 5 år hatt 5 pasienter med ettskader i oesophagus på grunn av maursyre. Alle disse 5 bodde på gårdsbruk. De to første var voksne gårdbrukere, de 3 siste var barn i alderen 1 til 2½ år. Barna fikk maursyren i seg som følge av skjodesløshet i behandlingen av syren. Den ene drakk noen dråper fra en kanne som hadde inneholdt fortynnet maursyre, den andre sugde på en slange som tidligere var brukt fra en maursyrekanne til en fôrhøster og den 3. klarte å få lokket av en maursyrekanne og slurpe i seg litt av syren.

Alle 5 pasientene fikk skader i oesophagus. Hos 2 av dem utviklet det seg striktur som krevde behandling med blokking. Den ene av disse, en vel 2 år gammel gutt som slurpet i seg syre fra en kanne, hadde så store ettskader at det ble utført oesophagostomi med nedleggelse av sonde til ventrikelen. (...)

«At en gutt på vel 2 år klarte å åpne en kanne, tyder på at den skrukorken som nå brukes ikke er en sikker nok lukning»

Det har vært et markert økt forbruk av maursyre i jordbruket de siste år, og etter opplysninger fra produsenten må man forvente ytterligere økning de kommende år (Fyrikleiv, E. Personlig meddelelse). Derved øker også faren for ulykker forårsaket av maursyre. De skadetilfellene vi har sett, reiser spørsmålet om folk som steller med maursyre er tilstrekkelig oppmerksomme på hvor farlig den kan være. De hvite plastkannene med maursyre kan virke relativt uskyldige sammenlignet med de gammeldagse glassballongene. Riktignok er kannene merket med: MAURSYRE. VÆR VARSOM, samt rød merkelapp som er påført FORSIKTIG. ETSSENDE VÆSKE. Må ikke tas inn. Oppbevares utilgjengelig for barn. Det ser likevel ut til at dette ikke er en alvorlig nok advarsel. Det kunne være på sin plass med et «godt, gammeldags» giftmerke som lettere innprentes i folks bevissthet. Det må også understrekes at maursyre skal oppbevares utilgjengelig for barn. I praksis vil dette si at den må være innelåst. Kannene må være lukket på en slik måte at de ikke lar seg åpne av små barn. At en gutt på vel 2 år klarte å åpne en kanne, tyder på at den skrukorken som nå brukes ikke er en sikker nok lukning.

Publisert: 20. april 2020. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.19.0790

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 13. juli 2026.